

**VALTIONEUVOSTON ASETUS PORONHOITOVUODELTA 2025/2026
MAKSETTAVASTA ELÄINKOHTAISESTA TUESTA**

Yleistä

Liittymissopimuksen artiklan 142 perusteella Suomi on saanut luvan myöntää pitkäaikaisia kansallisia tukia 62 leveyspiirin pohjoispuolella sijaitseville alueille. Nykyinen komission pohjoista tukea koskeva päätös on C(2021)8773. Päätöksessä on pohjoiseen tukeen oikeuttavat tuotteet jaettu ryhmiin, joille on asetettu tuen määrää ja tuettavia enimmäismääriä koskevia rajoitteita.

Porotalouden tuesta on säädetty maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) 14 §:ssä. Edellä mainitun lain 14 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään porotalouden tuen määrästä sekä muista tuen ehdoista ja määräytymisperusteista. Porojen eläinkohtaista tukea ehdotetaan maksettavaksi tukialueilla C3 ja C4 poronhoitoa harjoittaville tuenhakijoille.

Ehdotuksesta on pyydetty lausuntoja valtiovarainministeriöltä, Ruokavirastolta, Saamelaiskäräjiltä, Paliskuntain yhdistykseltä, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset/Maaseutu ja energia -yksiköiltä, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:ltä ja Svenska Lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.:ltä. Lisäksi asetusluonnos on ollut esillä maa- ja metsätalousministeriön internetsivuilla 19.2.-8.4.2025. Valtiovarainministeriö, ProAgria ry ja Ruokavirasto ilmoittivat, että niillä ei ole asiassa lausuttavaa. Lausunnon ovat antaneet Lapin ELY-keskus, Saamelaiskäräjät, Paliskuntain yhdistys ry ja Suomen Porosaamelaiset ry.

Lapin ELY-keskus toteaa, että eri puolilla poronhoitoaluetta on viime vuosina ollut monia haastavia poronhoitovuosia peräkkäin. Viime talvena 2023-2024, kuten myös kuluvan talven osalta 2024-2025 vaikeista olosuhteista on tehty ilmoitus ministeriölle. Porotalouden todetaan lausunnossa olevan nykyisen maailman poliittisen tilanteen vuoksi erittäin tärkeä osa Suomen huoltovarmuutta, sillä poronliha on merkittävä osa paikallista ruokaturvaa. Lausunnossa esitetään, että luonnosta vahvasti riippuvaisen elinkeinon turvaamiseksi tukitaso nostettaisiin nykyisestä 28,5 eurosta/eloporo pysyvästi 35 euroon/eloporo.

Saamelaiskäräjät vetoaa lausunnossaan tuotantohyödykkeiden sekä yleisen elinkustannusten nousun yhdessä poronhoitajien jo ennestään hyvin vaikean taloudellisen tilanteen kanssa ajaneen poronhoitajat erittäin haastavaan asemaan. Lausunnossa tuodaan esiin Luken tuottaman Taloustohtorin tietoja, joiden mukaan poronhoidon kustannukset ovat nousseet 2010 luvulta lähtien kun taas poronlihan keskimääräinen tuottajahinta on laskenut edellisvuodesta. Nousseita tuotantokustannuksia ei lausunnon mukaan pystytä kompensoimaan, sillä myös kuluttajien ostovoima on vallitsevan maailmantilanteen vuoksi laskenut. Lausunnossa tuodaan esiin myös muiden tukijärjestelmien riittämättömyys ja pidetään tätä perusteena eläinkohtaisen tuen nostamiselle 45 euroon eloporoa kohti, jotta elinkeinon jatkuvuus voidaan turvata poronhoitovuonna 2025/2026. Saamelaiskäräjät katsoo lisäksi, että eläinkohtaisen tuen lisäksi tulisi viipymättä selvittää mahdollisuus kohdentaa erillistä kriisitukea poronhoitovuoden 2024/2025 olosuhteista erityisesti kärsineille paliskunnille jo ennen seuraavan poronhoitovuoden alkua. Saamelaiskäräjät vetoaa myös viranomaisen velvollisuuteen edistää työssään yhdenvertaisesti eri elinkeinon harjoittamisedellytyksiä sekä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Saamelaiskäräjien näkemys lausunnossa on, että poronhoidon harjoittamisedellytyksiä ei ole yhdenvertaisesti huomioitu ja tuettu valtion tukitoimilla

suhteessa maatalouteen ja tuodaan esiin laki määräaikaisista maatalouden ja vesiviljelyn kustannuksista (345/2023), joka lausunnon mukaan asetti poronhoidon eriarvoiseen asemaan muuhun alkutuotantoon nähden. Lausunnossa painotetaan, että poronhoito kuuluu perustuslain 17.3 §:ssä turvatun saamelaisten kulttuuriperusoikeuden piiriin ja julkisen vallan on toimittava siten, että elinkeinon ylläpitäminen ja kehittäminen on mahdollista niin tänään kuin tulevaisuudessakin. Eriarvoiset tukitoimet vaarantavat lausunnon mukaan perustuslain 6 §:n toteutumisen lisäksi myös 17.3 §:n toteutumisen. Saamelaiskäräjien lausunnon liitteenä on myös taustamuistio vuodelta 2022 energiakriisin ja kustannusten nousun vaikutuksista saamelaiseen poronhoitoon. Saamelaiskäräjien lausunnossa asetusluonnoksen 4 §:ssä säädettävän eläinکوhtaisen tuen määrän osalta todetaan, että ehdotettu 28,50 euroa eloporoa kohti on sama tukitaso kuin vuonna 2024/2025. Tämä on 6,50 euroa eli 18,61 prosenttia vähemmän kuin vuosina 2022/2023 ja 2023/2024, jolloin tukitaso oli korotettu 35 euroon. Saamelaiskäräjät esittääkin, että tuki nostetaan 45 euroon eloporoa kohti. Tuen nykyisen tason ei lausunnossa katsota vastaavan porotalouden todellisia kustannuksia erityisesti saamelaisten kotiseutualueella, jossa laidunolosuhteet ovat muodostuneet ennätyksellisen huonoiksi. Saamelaiskäräjät pitää erittäin kohtuuttomana, että tukea esitetään edelleen alhaiseksi tilanteessa, jossa käsillä oleva poronhoitovuosi 2024/2025 on ollut poron laidunnuksen kannalta äärimmäisen vaikea, poronhoitajat eivät ole toipuneet aikaisempien poikkeustalvien aiheuttamista menetyksistä, tuotantokustannukset ovat edelleen nousussa ja porotalouden kokonaistuottoprosentti on yhä negatiivinen. Poronhoitovuosi 2024/2025 on Saamelaiskäräjien lausunnon mukaa ollut laidunolosuhteiltaan poikkeuksellisen vaikea. Kovat jääkerrokset, nopeat lämpötilanvaihtelut ja runsaslumisuus ovat tehneet laiduntamisen lähes mahdottomaksi, ja porot eivät ole voineet hyödyntää luonnonmukaisia laidunalueita ravinnon saantiin jonka lisäksi Saamelais-paliskunnat ovat joutuneet turvautumaan kustannuksia aiheuttavaan lisäruokintaan. Lausunnossa kerrotaan lisäksi Paliskuntain yhdistyksen mukaan Käsivarren pohjoisosissa tilanteen vastaavan jo hätätilaa ja kerrotaan monen poronhoitajan mahdollisuuden jatkaa elinkeinoaan ovat vakavasti uhattuna ilman lisätukea. Koska Luonnonvarakeskuksen (Luke) Taloustohtori-aineiston vuoden 2024 tilastot eivät lausunnon mukaan olleet vielä olleet käytettävissä lausunnon laatimishetkellä joten tarkastelu perustuu aikaisempien vuosien aineistoon sekä kolmen vuoden liukuvaan keskiarvoon, jonka todetaan lausunnossa antavan luotettavamman kuvan porotalouden kehityssuunnasta vuosittaisten vaihteluiden sijaan. Kolmen vuoden keskiarvo katsotaan lausunnossa osoittavan, että porotalouden kannattavuus on ollut pitkään alhaisella tasolla, ja vaikka kannattavuuskerroin on viime vuosina osoittanut hienoista nousua, se ei ole palautunut 2010-luvun alun tasolle. Tämä katsotaan viittavan siihen, että porotalouden taloudellinen tilanne on rakenteellisesti heikko ja tuki- sekä ohjaustoimia tarvittavan tilanteen vakauttamiseksi. Lausunnossa kerrotaan Taloustohtorin tietojen mukaan poronhoidon kannattavuuskerroin olevan noussut edellisvuosiin verrattuna ja poronhoitovuonna 2022/2023 porotalouden kannattavuuskerroin oli 0,69. Luken aineiston perusteella kannattavuuskertoimen vuosittainen vaihtelu on voimakasta, minkä vuoksi ei Saamelaiskäräjien lausunnon mukaan tule tarkastella yksittäistä arvoa vaan pidemmän ajan keskimääräistä kehitystä.

Paliskuntain yhdistys ry toteaa eläinکوhtaisen tuen olevan porotalouden harjoittajalle pieni, mutta tärkeä tulonlähde. Tukien osauuden porotalouden liikevaihdosta todetaan olleen vakiintuneesti alle 20 %. Teurastulo on poronhoitovuoden alkutuotannossa pääasiallinen tulonlähde, viime vuosina noin puolet alkutuotannon kokonaistuloista. Teurasmäärä on ollut jo vuosia alhainen ja merkittävän syyn tälle todetaan olevan pitkään jatkuneiden petovahinkojen nouseva määrä, joka johtuu jatkuvasta petokantojen kasvusta. Myös eloporojen kokonaismäärän todetaan pääasiassa suurten petovahinkojen takia olleen useita vuosia reilusti alle asetetun suurimman sallitun poromäärän. Näiden lisäksi talven 2021-2022 vaikeat luonnonolosuhteet näkyvät edelleen niin teuras- kuin eloporojen määrissä. Tukikelpoisten porojen määrän todetaan niin ikään laskeneen erityisesti talvikausien 2019-2020 ja 2021-2022 vaikeiden luonnonolosuhteiden takia. Eläinکوhtaisen tuen piirissä on noin 80 % eloporoista. Myös kuluva vuosi on pohjoisella poronhoitoalueella vaikea luonnonolosuhteiden takia. Lausunnossa todetaan yleisen kustannustason nousun ja maailmanpoliittisen tilanteen todetaan

aiheuttaneen haasteita ja tarpeita kotimaisen ruoantuotannon varmistamiselle ja omavaraisuudelle. Erityisesti Pohjois-Suomessa porotalous on erittäin merkittävässä roolissa alueellisessa huoltovarmuudessa. Kovat tuotantokustannukset koettelevat myös porotaloutta. Poronlihan tuottajahinnan nousu ei lausunnon mukaan riitä kattamaan tuotantokustannusten nousua. Näiden lisäksi poronhoitoalueen pohjoisella osalla on ollut poikkeuksellisen huonot luonnonolosuhteet, jotka ovat aiheuttaneet runsaasti lisäkuluja kuluvalle poronhoitovuodelle. Sääolot ovat lausunnon mukaan olleet epäsuotuisia josta on aiheutunut poronhoitajille välttämättömiä, tavanomaisen lisäruokinnan kustannukset huomattavasti ylittäviä lisäruokintakustannuksia sekä porojen menetyksiä. Olosuhteet tulevat todennäköisesti aiheuttamaan myös huomattavaa vasatuoton alenemista, mikä näkyy vasta ensi poronhoitovuoden luvuissa. Edelleen lausunnossa todetaan tukikelpoiseksi arvioitujen porojen 153 000 kpl:een määrästä ja määrärahasista 4,36 miljoonaa euroa, että paliskunnista kerättyjen alustavien poroluetteloiden perusteella eläinakohtaisen tuen piirissä olevien porojen määrä tulee jäämään mahdollisesti jopa alle viime vuoden poromäärän (149 000), jääden noin 147 000 eloporoa. Alustavien poromäärätietojen ja varatun määrärahan perusteella eläinakohtaisen tuen määrää olisi lausunnon mukaan mahdollista nostaa luonnoksessa esitetystä 28,50 eurosta eloporoa kohti ja lausunnossa esitetään, että eläinakohtaisen tuen määräraha tulee nostaa tuleville vuosille 5,355 miljoonaa euroon. Lausunnolla olevaa asetusluonnosta esitetään muutettavaksi niin, että tuen määrä olisi 35 euroa eloporolta.

Suomen porosaamelaiset ry vetoaa lausunnossaan hallitusohjelman saamelaisten oikeuksia koskeviin kohtiin sekä saamelaisten oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Poronhoito sisältyy säännöksen turvaamaan saamelaisten kulttuurimuotoon. Tämä perusoikeussäännös turvaa saamelaisten aseman alkuperäiskansana siihen liittyvine kansainvälisistä sopimuksista ilmenevine oikeuksineen. Poronhoito on saamelaisille paitsi toimeentuloa antava elinkeino, myös saamelaisten kulttuurimuodon tärkein kantava aineellinen perusta sekä saamelaisten oman kielen, kulttuurin ja elämänmuodon ylläpitämisen ja kehittämisen keskeisin osatekijä. Näiden hallitusohjelman kirjausten toteuttamisessa myös tällä eläinakohtaisen tuen kohdentamisella ja tuen määrällä todetaan olevan hallitusohjelman lupauksen toteutumisen iso merkitys. Suomen porosaamelaiset ry esittää, että tukea maksettaisiin perustukena ja korotettuna tukena. Perustuen saaminen edellytyksenä olisi, että ruokakuntaan kuuluvat henkilöt omistavat poronhoitovuoden päättyessä vähintään 80 eloporoa ja korotetun tuen osalta vähintään 150 eloporoa ja vähintään 50 paliskunnan hyväksymää työpäivää. Lisäksi lausunnossa esitetään, että tuki porrastetaan perusmäärään ja korotettuun määrään. Perusmäärän suuruus olisi 28,50 euroa eloporoa kohti ja korotetun tuen suuruus 35,00 euroa eloporoa kohti. Korotetun tuen perustana olisi oltava vähintään 150 poroa, koska vähemmällä poromäärällä ei ole lausunnon mukaan suurta merkitystä toimeentuloon. Poronhoitajan olisi oltava työkäinen ja edellytyksenä olisi oltava vähintään 50 työpäivää ja vasta siltä ylimenevästä osasta voisi saada tukea. Tällä todetaan lausunnossa olevan merkitystä koska tarvitaan ns. omavastuu, jotta tuki kohdistuisi oikeudenmukaisesti heille, jotka työskentelevät aktiivisesti.

Kuten lausunnoissa todetaan poronhoitovuosina 2022/2023 ja 2023/2024 sovellettiin poikkeuksellista tukitasoa 35 euroa/eloporo. Kyseisinä vuosina arvioitiin, että korotetulle tukitasolle on erityinen peruste ja tarve. Vastaavaa tilannetta ja tarvetta ei tällä hetkellä ole olemassa olevien tietojen perusteella olisi.

Saamelaiskäräjien lausunnossa esitetyn vertailun osalta maatalouden kannattavuuden suhteen todetaan, että maataloudessa tuen merkitys vaihtelee tuotantosuunnittain ja tuen osuutta oleellisempaa olisikin vertailla tuotantosuuntien suhteellista taloudellista menestymistä. Tähän Suomessa on kehitetty kannattavuuskerroin, jolla voidaan vertailla työn ja pääoman tuottoja niille asetettuihin tavoitteisiin. Viime vuosina porotalouden kannattavuus kannattavuuskertoimella mitattuna on ollut likimain samalla tasolla kuin muussa maataloudessa. Vertailua jossain määrin vaikeuttaa, että maatalouden ja porotalouden kannattavuustulokset julkaistaan hieman eri aikataulussa. Viime vuosina sekä maataloudessa

että porotaloudessa tuotannon kannattavuus on vaihdellut poikkeuksellisen voimakkaasti, kun Suomessa ja laajemminkin on ollut poikkeuksellisia tapahtumia.

Kannattavuuskerroin nousi Luonnonvarakeskuksen porotalouden kannattavuuskirjanpitoaineiston mukaan poronhoitovuonna 2022/2023, jolta on olemassa uusimmat porotalouden tunnusluvut. Kyseisenä poronhoitovuotena kannattavuuskerroin nousi 0,69:ään edellisen vuoden 0,36:sta. Tällä hetkellä käytössä ei ole tuoreempia tilastoja asiasta.

Lausunnossa viitattu kustannusten kasvu näyttäisi poronlihan tuotannon osalta pysähtyneen samanaikaisesti kuin poronlihan myyntitulo kasvoi. Paliskuntain yhdistyksen mukaan poronhoitovuoden 2022/2023 poronlihan keskimääräinen tuottajahinta oli 11,91 euroa kilosta, kun edellisenä vuonna se oli 9,89 euroa kilolta. Tällä hetkellä ei ole tuoreempia tilastoja käytettävissä asiasta, vaikkakin Lapin ELY-keskuksen lausunnossa todetaan poronlihan tuottajahinnan laskeneen syksyllä 2024.

Suomen porosaamelaiset ry:n lausunnossa esitettyjen korkeampien yksikkötukien soveltaminen suuremmille tuen hakijoille sopii melko huonosti tukijärjestelmän yleiseen luonteeseen, jossa suurimpien tuen saajien tukea on tyypillisesti leikattu esim. luonnonhaittakorvaus tai pohjoisen tukialueen kotieläintalouden tukien tilakohtaiset rajoitteet.

Paliskuntain yhdistys ry:n esittämän korotuksen osin todetaan, että jakosuunnitelmaa laadittaessa tehdään parhaat mahdolliset arviot sekä tuotannon laajuudesta että kuinkin tuotteen tukemiseen tarvittavasta kokonaistuen määrästä. Näihin liittyen ei kuin aivan poikkeuksellisessa tilanteessa tehdä jakosuunnitelman laatimisen jälkeen uudelleen arviointeja. Muuttunut tuotanto määrä otetaan huomioon seuraavan vuoden jakoehdotusta laadittaessa eli tässä tapauksessa vuoden 2026 jakoehdotuksessa. Vastaavaa tarkennusta alaspäinkään ei lähtökohtaisesti tehtäisi, jos tieto poromäärästä olisi jossain määrin syksyllä arvioitua korkeampi.

Saaduista lausunnoista ei siten aiheutunut muutoksia asetusluonnokseen.

Toimivalta valtioneuvostolle on asiassa osoitettu maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien lain (1559/2001) 4 §:n 2 momentissa ja 14 §:n 3 momentissa. Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen poronhoitovuodelta 2025/2026 maksettavasta eläinkohtaisesta tuesta.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 § *Soveltamisala.* Asetuksessa säädettäisiin poronomistajille valtion talousarviossa vuodelle 2025 maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen osoitetuista varoista poronhoitolaissa (848/1990) tarkoitelta poronhoitovuodelta 2025/2026 maksettavasta eläinkohtaisesta tuesta.

2 § *Tuen haku.* Tukea maksettaisiin maaseudun kehittämisen korvauksien, suorien viljelijätukien ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien korvaus- ja tukialueista ja niiden saaristoksi luettavista osa-alueista annetun valtioneuvoston asetuksen (1379/2022) liitteessä 1 tarkoitetuilla alueilla C3 tai C4 poronhoitoa harjoittaville maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) 14 §:n 1 momentissa tarkoitetuille hakijoille. Ruokakunnaksi katsottaisiin myös jakamaton kuolinpesä. Tuen saamisen edellytyksenä olisi, että tuen saaja pitää kirjaa harjoittamansa porotalouden tuloista ja menoista.

3 § *Tukikelpoiset eloporot.* Tuen saamisen edellytyksenä olisi edelleen, että ruokakuntaan kuuluvat henkilöt omistavat poronhoitovuoden päättyessä vähintään 80 eloporoa. Tuen muihinkaan määräytymisperusteisiin ei ehdoteta muutoksia vuoteen 2024 verrattuna.

4 § *Tuen määrä.* Tuen suuruudeksi ehdotetaan 28,50 euroa eloporolta, joka on sama tukitaso kuin vuonna 2024 myönnetty tuki.

5 § *Voimaantulo.* Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 24.6.2025.

Taloudelliset vaikutukset

Valtion talousarvion momentilla 30.20.40 (maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki) on vuonna 2025 osoitettu varat yhteensä 350,000 miljoonan euron suuruiseen maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen. Eläinkohtaisen tuen piirissä arvioidaan olevan noin 153 000 poroa. Tämä määrä on sama kuin syksyllä jakoehdotusta laadittaessa arvioitu eloporomäärä. Ehdotetulla tukitasolla porojen eläinkohtaiseen tukeen arvioidaan tarvittavan 4,36 miljoonaa euroa. Tarvittava määräraha on otettu huomioon maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen momentin jakoehdotusta laadittaessa sekä suunniteltaessa vuoden 2025 talousarvion määrärahan käyttöä. Muut momentilta 30.20.40 rahoitettavat kohteet huomioon ottaen määrärahan arvioidaan riittävän ehdotettuun tarkoitukseen.